

การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ*

THE EXTERMINATION OF RABIES INFECTED DOGS

IN SAMUT PRAKARN PROVINCE: THE ADMINISTRATION

AND MANAGEMENT PERSPECTIVES

วิสิทธิ์ นิตยุตติธรรม

Wisit Nityuttitham

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: wisit.rpom@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และ 3) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องการจัดการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน จำนวนทั้งหมด 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการไม่ต่ำกว่า 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ องค์การภาครัฐส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสับสนในอำนาจหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติ ทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติไม่สามารถจัดการปัญหาสุนัขบ้าได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวม 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า คือ การเสียชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เกิดจากสุนัขจรจัด หรือสุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่มีการกักขังดูแลได้เต็มที่เท่าที่ควร และประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยเข้าใจว่าโรคดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นในฤดูร้อนและเกิดจากสุนัขเท่านั้น 3) แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า คือ การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์” การป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ หรือการปล่อยสัตว์รบกวนผู้อื่นมีโทษปรับไม่เกิน 5,000

* Received 28 January 2020; Revised 22 March 2020; Accepted 25 March 2020

บาท การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่นในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป

คำสำคัญ: การบริหาร, การจัดการ, กำจัดสุนัขบ้า, สมุทรปราการ

Abstract

The objectives of this article were 1) to study the condition about eliminates rabies infected dogs perspectives in Samut Prakarn province 2) to study the factor that affected to eliminate rabies infected dogs perspectives. and 3) to study proceeding management of the officers about elimination rabies infected dogs. The samples were selected using documentary research, focus group and in-depth interview by purposive selection. All of the above are representative from everyone who involve about eliminate rabies infected dogs in Samut Prakarn province that include with 3 groups of varied government department such as 1) central government 5 persons 2) administrator 5 persons and 3) related people 36 persons so the total 46 persons. All of the samples are experts who are knowledgeable, understanding and experience of administration and management about elimination rabies infected dogs in Samut Prakarn province at less 5 years. The research found that: 1) the condition about eliminate rabies infected dogs perspectives in Samut Prakarn province were found that central government organizations and local government are confused by the powers, duties and guidelines so affected to operational officers are unable to handle the rabies infected dogs problem which affects to overview confidence of the people. 2) the factor that affected to eliminate rabies infected dogs perspectives. show that the deaths of most people are caused by stray dogs or irresponsible owner and most people in the society still less knowledge and understanding about rabies. By the way they still believe that rabies usually occurs in the summer and is caused by dogs only. 3) proceeding management of the officer about eliminate rabies infected dogs. were accelerating local administrative to issue ordinances about “Animal Control and Release”, prevention of pathogens caused by animals, releasing animal to disturb to others who break the rule need to pay fine not more than 5,000 baht. Creating collective agreements between communities and local government officials of clearly eliminate rabies infected dogs.

Keywords: The Administration, Management, Eliminate Rabies, Samut Prakarn

บทนำ

กฎหมายในประเทศไทยการฆ่าสุนัขจรจัดจะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อตรวจพบว่า “เป็นโรคระบาด” ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2558 โดยให้อำนาจกรมปศุสัตว์ และสัตวแพทย์มีการจัดการฆ่าสุนัขแบบ เจียบ ๆ ซึ่งอ้างความชอบธรรมเรื่องการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ทั้งที่จริงไม่ได้เป็นเพียงแต่เจ้าหน้าที่หรือท้องถิ่นไม่ต้องการแบกรับภาระ โดยวัตถุประสงค์คือ “การป้องกันโรคไม่ใช้กำจัดสุนัขจรจัด” อันเป็นสิ่งที่กรมปศุสัตว์และท้องถิ่นต้องตระหนัก ในขณะที่สภาพปัญหาและปรากฏการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในต้นปี 2561 มีสัตว์ถูกตรวจพบว่า เป็นโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา 8 เท่าตัว (จาก 60 เป็น 341 ตัว) (สำนักข่าวบีบีซี, 2561) ซึ่งมีข้อมูลจากสำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ และตรวจพบว่า สุนัขที่ป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าเป็นสุนัขที่มีเจ้าของ สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้านับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและขยายไปหลายจังหวัด ทั้งนี้ โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อที่ร้ายแรงที่เกิดจากเชื้อไวรัสที่ส่งผลกระทบต่อระบบประสาท จากการได้รับเชื้อไวรัส จากน้ำลายของสัตว์ที่ติดเชื้อ เช่น แมว หนู ลิง ค้างคาว และที่พบบ่อยที่สุด คือ “สุนัข” เชื้อพิษสุนัขบ้ามีระยะเวลาฟักตัวระหว่าง 2-8 สัปดาห์ และมีผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้ผู้ป่วยมีอาการเริ่มแรก เช่น กังวล ปวดหัว และเป็นไข้ เมื่อเชื้อแพร่กระจายไปยังประสาทส่วนกลาง จะก่อให้เกิดการอักเสบในสมองและกระดูกสันหลัง ซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตในที่สุด (โพสททุเคย, 2561) ดังนั้น กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายฉบับได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและระงับโรคติดต่อ หรืออำนาจหน้าที่ในด้านการสาธารณสุขไว้ ท้องถิ่นมีอำนาจตามกฎหมายที่จะกำหนดการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ แนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งบรรจุหรือปรับแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ให้มีโครงการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า โดยตั้งงบประมาณดำเนินการได้ และสามารถฉีดยาวัคซีนให้สัตว์ได้ในกรณีสัตว์จรจัดหรือสัตว์ที่อยู่ในสถานที่สาธารณะ (ศุภลักษณ์ ปรางนาศิ, 2559) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า สามารถอธิบายขอบข่ายการดำเนินงานได้ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสุนัขบ้า คือ การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในทุกระดับให้เป็นในทิศทางเดียวกัน เพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อให้มีการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการป้องกันและดูแลควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (กรมปศุสัตว์, 2556)

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภาครัฐในระดับท้องถิ่นส่วนกลาง คือ มิติความร่วมมือและการประสานการปฏิบัติระหว่างภาครัฐจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอบางเสาธง และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า และกระจายอำนาจหน้าที่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการป้องกันและดูแลควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า (พิรุฬห์ ศิริทองคำ, 2560)

ด้านกระบวนการจัดการ คือ การดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้รับอำนาจหน้าที่รับผิดชอบว่าควรทำอะไรบ้าง มีงานอะไรที่จะต้องทำและควรทำอะไรก่อนหลัง การยึดถือหลักการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้ว่าหัวใจของกระบวนการจัดการ คือ หน้าที่ของการบริหาร (ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, 2561)

ด้านโครงสร้างหน้าที่ คือ การมีหน้าที่ในการรับผิดชอบตามโครงสร้างของระบบงานที่วางไว้ตามตำแหน่งของงาน เช่น หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) การทำหน้าที่ตามโครงสร้างที่ต้องปฏิบัติตามขอบข่ายของงานที่กำหนดเป็นมาตรฐานไว้แล้ว (Merton, R.K., 2003)

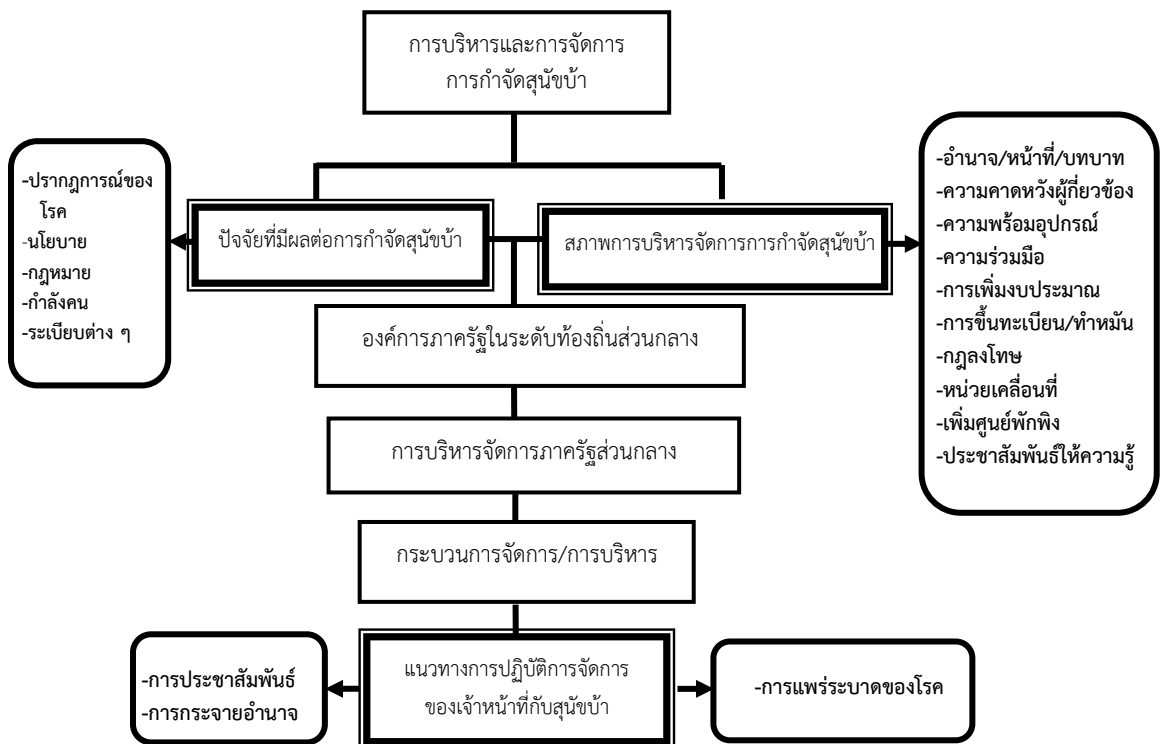
ด้านการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ แนวทางการบริหารจัดการแบบใหม่ โดยภาครัฐเป็นหลักในการคิดวางแผนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการใช้แนวคิดของปรัชญาสองกระแสหลัก ได้แก่ ปรัชญาในกลุ่ม NIE และปรัชญาของการจัดการ โดยมีการลงทุนและการใช้ทรัพยากรของภาครัฐและภาคเอกชน มีการลงทุนทำให้เกิดการค้าขายและเปลี่ยนเป็นผลกำไร ส่วนภาครัฐการลงทุนได้มาจากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมและนำมาเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการสาธารณะ

ด้านการกระจายอำนาจ คือ หลักการที่นำมาใช้ในการจัดระเบียบการปกครองประเทศ มีการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยอยู่ภายใต้บทพระราชบัญญัติกฎหมายการกระจายอำนาจทำให้เกิดการจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้รูปแบบของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง เพื่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษา “การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ” ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการเกิดโรคสุนัขบ้า เนื่องจากเป็นพื้นที่กลุ่มที่มีประชากรกลุ่มแรงงานเข้ามาทำงานที่เป็นชากร มีที่พักอาศัยแออัด มีการย้ายถิ่นบ่อยตามระยะเวลาการจ้างงาน และมีการนำสุนัขมาเลี้ยงแบบปล่อยปละเลย ทำให้มีการควบคุมและป้องกันสุนัขค่อนข้างยาก และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาที่สะท้อนถึงความร่วมมือ และการให้บริการสาธารณะภายใต้ภาวะยุ่งยาก (dilemma) ขององค์การภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และแผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาดสัตว์ และนโยบายต่าง ๆ ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อให้การวางแผนและการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้านำไปผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้า
ในจังหวัดสมุทรปราการ

จากภาพที่ 1 จากการศึกษการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ได้แก่ อำนาจ/หน้าที่/บทบาท ความคาดหวัง ผู้เกี่ยวข้อง ความพร้อม อุปกรณ์ ความร่วมมือ การเพิ่มงบประมาณ การขึ้นทะเบียน/ทำหมัน กฏลงโทษ หน่วยเคลื่อนที่ เพิ่มศูนย์พักพิง การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า ได้แก่ ประกาศการณ์ของโรค นโยบาย กฎหมาย กำลังคน และระเบียบต่าง ๆ และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่กับสุนัขบ้า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การกระจายอำนาจ และการแพร่ระบาดของโรค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลด้านการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน ทั้งหมดจำนวน 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการสุนัขบ้าและอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

1.3 ด้านสถานที่ คือ อำเภอมะนัง และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาแล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และนำบทสนทนาที่

ได้มาวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยการใช้วิธี Content Analysis จัดระบบข้อมูลเพื่อยืนยันผลงานวิจัย (Confirm) และสรุปผลโดยภาพรวม

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารและปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และระยะที่ 3 หาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์หาคำสำคัญด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็นโดยอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อได้ข้อค้นพบในการวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า องค์การภาคีรัฐมีปัญหาในเรื่องของการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ทำให้ประชาชนละเลยมองข้ามความสำคัญของเรื่องดังกล่าวทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตทั้ง ๆ ที่สามารถป้องกัน

“8 ปี ที่ผ่านมา เครือข่ายมหาวิทยาลัย ร่วม 8 หน่วยงานอบรมให้ความรู้ ผลิตนักศึกษาอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขอื่น ๆ รวมทั้งสิ้นมากกว่า 4,000 คน เครือข่ายมหาวิทยาลัยฯ มุ่งมั่นจะดำเนินการผลิตนักศึกษา และ สนับสนุนหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรทางสาธารณสุข ให้มีความรู้หรือมีศักยภาพที่จะป้องกันตัวเองและสื่อสารให้กับประชาชนทั่วไปให้รู้เรื่อง มีความตระหนักและสามารถที่จะร่วมมือกันไปกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และที่ขาดไม่ได้คือ จากประชาชนทั่วไป เพื่อที่จะให้สามารถรับมือ เพื่อร่วมมือกันเฝ้าระวัง ให้ประชาชนของเราปลอดภัยจากโรคสัตว์สู่คนต่อไป” (แสงเดือน มูลสม, 2553)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลการเสริมภูมิคุ้มกันในสุนัข โดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคในสุนัข และระงับอย่าให้สุนัขหรือแมวกัด เพราะการติดเชื้อส่วนใหญ่จะมาจากน้ำลายของสัตว์ที่เป็นโรคอยู่แล้ว รวมทั้งการควบคุมจำนวนสุนัข ซึ่งการป้องกันโรคสามารถทำได้ คือ คนเลี้ยงสุนัขควรนำสุนัขทุกตัวไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นวิธีการป้องกันโรคที่ดีที่สุด ถ้าสุนัขในพื้นที่ได้รับการฉีดวัคซีน อย่างน้อยร้อยละ 82 จึงจะป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ได้ และภาครัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง อย่าปล่อยให้เด็กเล็กอยู่กับสุนัขตามลำพัง และสอนให้เด็กรู้จักระมัดระวังเมื่ออยู่ใกล้สุนัข อย่ารังแก อย่าแกล้ง อย่าทำให้สุนัขตกใจ สำหรับผู้เลี้ยงสุนัขต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ให้สุนัขไปกัดคน และไม่ก่อความเดือดร้อนหรืออันตราย

แก่ผู้อื่น รวมถึงควบคุมจำนวนสุนัขไม่ให้เพิ่มขึ้น ผู้เลี้ยงสุนัขควรนำสุนัขไปรับการคุมกำเนิดหรือนำไปทำหมัน และไม่นำสุนัขที่ไม่ต้องการไปปล่อย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า การไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าหรือได้รับวัคซีนครั้งสุดท้ายเกิน 1 ปี จะทำให้เกิดเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า การลดจำนวนสัตว์ตัวที่จะสามารถแพร่เชื้อต่อไปได้อย่างรวดเร็วที่สุด รองลงมาคือการฉีดวัคซีนให้กับสัตว์ทั้งหมด ซึ่งมีข้อจำกัด คือ สัตว์ยังไม่เคยมีภูมิคุ้มกันมาก่อนจะต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2 - 3 สัปดาห์ในการสร้างภูมิคุ้มกันจนถึงระดับที่สามารถป้องกันโรคได้ ซึ่งสอดคล้องกับมาลี ศิริวัฒนสกุล สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2561 ที่ว่า

“มีกิจกรรมเกี่ยวกับการบริการฉีดยาป้องกันให้สุนัข มีการทำหมันสำหรับสุนัขและแมวสำหรับปัญหาและอุปสรรค คือ บางครั้งประชาชนไม่เข้าใจการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมบางอย่างที่ทำให้เกิดการต่อต้านหรือการคิดว่าเราทำร้ายสัตว์ นอกจากนี้ การกำจัดสุนัขจรจัดให้หมดไป หรือลดจำนวนลง เราควรที่จะคิดถึงต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจำนวนสุนัขจรจัดที่มีมากขึ้นทุก ๆ ปี หรือโรคระบาด ฉะนั้นการทำให้สุนัขลดลง ต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดการขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง” (มาลี ศิริวัฒนสกุล, 2561)

ซึ่งผลที่ได้ความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันและควบคุมโรค คือ 1) ส่งเสริมให้เจ้าของสัตว์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้กับสัตว์เลี้ยงจากข้อมูลที่ได้จากการสอบสวนโรคพบสัตว์ที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดต่อการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า 2) ส่งเสริมให้เลี้ยงสุนัขไว้ในรั้วบ้านโดยใช้วัสดุปิดช่องที่สุนัขอาจสัมผัสกันได้ก็จะเป็นการลดความเสี่ยงในการป้องกันโรคได้ในระดับหนึ่ง 3) ย้ายสุนัขจรจัดออกจากพื้นที่ เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในอนาคต และ 4) ควรมีการขึ้นทะเบียนสุนัขและแมวและควบคุมจำนวนการเลี้ยง

แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า พบว่า การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์”

“ทาง กทม. พยายามกระจายไปทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่หรือตามชุมชนที่มีสุนัขและแมวจรจัดจำนวนมาก (เริ่มโครงการตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม 2561) อย่างวันนี้ได้นำวัคซีนมาฉีดให้กับสุนัขและแมวถึง 500 - 600 โดส พร้อมทำหมันสุนัขและแมวฟรี ซึ่งทางกทม. และสำนักอนามัย สำนักงานเขต รวมถึงเทศกิจก็ได้ร่วมมือช่วยกัน ถ้าใครเจอสุนัขหรือแมวจรจัด ก็จะนำไปฉีดยาให้เรียบร้อย ซึ่งปีนี้ได้เตรียมวัคซีนเอาไว้ราว ๆ 250,000 โดส หากเป็นสุนัขจรจัดเมื่อฉีดเสร็จแล้วก็จะนำส่งไปที่ศูนย์พักพิง มีอยู่ 2 ที่ คือ ประเวศน์รับจำนวนสุนัขได้ 2000 ตัว จากนั้นค่อยส่งไปที่ ศูนย์พักพิง อุทัยธานี รับได้ 8000 ตัว และตอนนี้สามารถเป็นที่พักพิงสำหรับแมวได้อีกประมาณ 600 ตัว ซึ่ง กทม. ก็ได้ร่วมมือกับหน่วยงานของจังหวัด นั้น ๆ ช่วยกันดูแลสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นก็เหมือนส่วนหนึ่งในครอบครัวแต่ที่เป็นปัญหา คือ สุนัขและแมว

จริงจังมีจำนวนเยอะมาก และคนก็เอามาปล่อยอยู่บ่อย ๆ จึงจับเท่าไรก็ไม่หมดสักที ท่านเลี้ยงด้วยความรัก ถ้าท่านไม่เต็มใจเลี้ยงอย่าเอาไปปล่อยเลยครับ” (อัศวิน ขวัญเมือง, 2562)

จากข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ.การสาธารณสุข 2535 ครอบคลุมดูแลเรื่องการเลี้ยงและปล่อยสัตว์ ใจความสำคัญเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ตั้งแต่ไวรัส โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ โรคแอนแทรกซ์ โรคพิษสุนัขบ้า และยังครอบคลุมไปถึงการถูกสัตว์กัดทำร้าย เหตุรำคาญจากสัตว์ ทั้งกลิ่นจากมูลสัตว์ เสียงร้องรบกวน หรือการปล่อยสัตว์ออกมานอกบ้านรบกวนผู้อื่นซึ่งจะมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท นอกจากนี้ สารสำคัญของข้อบัญญัติดังกล่าวยังครอบคลุมสัดส่วนของพื้นที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสุนัขด้วย แต่ต้องเป็นการตกลงร่วมกันในท้องถิ่น ขณะนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการออกข้อบัญญัติดังกล่าวไปบ้างแล้วประมาณร้อยละ 30 ทั้งนี้ เป้าหมายการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป ไม่สามารถกระทำได้เพียงแค่งูหมาย แต่ความตระหนักและใส่ใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ไม่ทอดทิ้งและดูแล พารับวัคซีนต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ จะช่วยให้ชีวิตของสัตว์เลี้ยงไม่ต้องไร้ค่าอยู่ข้างถนน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ พบประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล คือ การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานของ เคโกะ อาไก และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาแบบภาคตัดขวางเพื่อสำรวจพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัขและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิหลายขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 แห่งในจังหวัดนครปฐม โดยใช้แบบสอบถามมี คำโครง ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้เจ้าของสุนัข 380 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์คัดเลือกเข้าสู่วิจัยการศึกษาในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบไคกำลังสองและการถดถอยลอจิสติก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเจ้าของสุนัขได้ตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วนและส่งกลับคืนจำนวน 319 คน อัตราการตอบกลับเป็นร้อยละ 83.9 ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 38.5 ของเจ้าของสุนัขมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ($p\text{-value} = 0.004$) การรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ($p\text{-}$

value = 0.003) ผู้ดูแลสุนัข (p-value = 0.008) จำนวนสุนัข (p-value = 0.024) ประสบการณ์การถูกสุนัขกัด (p-value = 0.039) การได้ยินเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า (p-value = 0.006) และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (p-value < 0.05). เมื่อปรับอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ แล้วการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้มากที่สุด (Adj. odds ratio = 1.99, 95% CI; 1.11-3.59) เจ้าของสุนัขที่มีรับรู้เชิงบวกเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามีแนวโน้มเกือบสองเท่าที่จะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับดี จากผลการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าดังนี้ ควรส่งเสริมเจ้าของสุนัขและสมาชิกในครอบครัวให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (เคโกะ อาไก (Keido Akai) และคณะ, 2558)

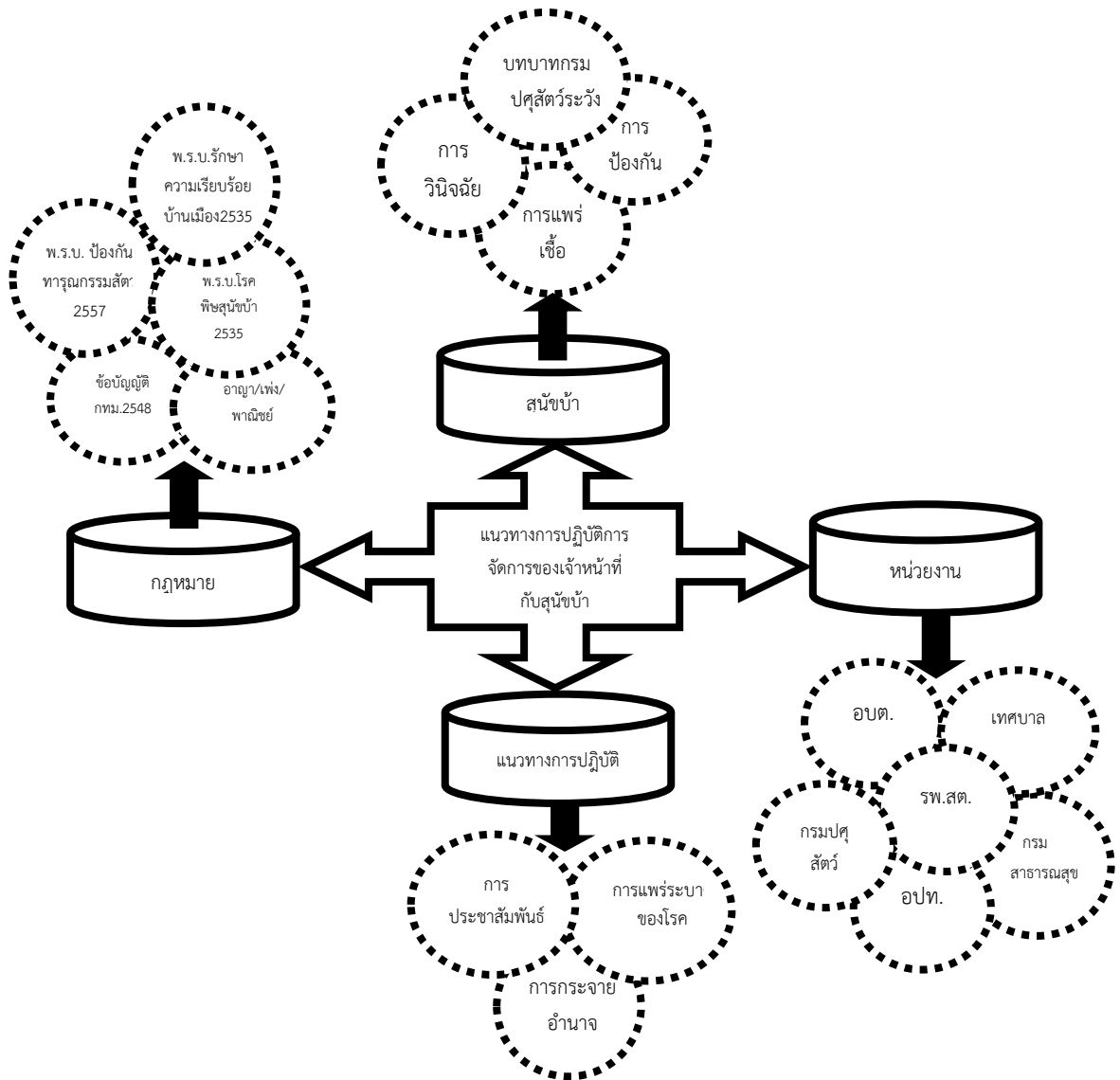
2. จากศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คือ งานวิจัยของ ศรกฤษณ์ รักพานิชย์ และ เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขในการป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะการเลี้ยงสุนัขแบบจำกัดบริเวณ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในส่วนของ ปัจจัยนำพบว่าความรู้ที่เพียงพอและทัศนคติที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ปัจจัยเอื้อระดับมากมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเหมาะสม ข้อเสนอแนะ คือ เจ้าของสุนัขควรเลี้ยงสุนัขโดยควบคุม จำกัดบริเวณไม่ให้สุนัขหลุดไปในชุมชนเพียงลำพัง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เจ้าของสุนัขสามารถเข้าถึงปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างเพียงพอ รวมถึงควรมีการส่งเสริมให้เจ้าของสุนัขมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโดยผ่านหลายช่องทางการสื่อสาร (ศรกฤษณ์ รักพานิชย์ และ เกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์, 2561)

3. แนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานบทความที่ใกล้เคียงกัน คือ งานของ หทัยกาญจน์ ยางศรี ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานและการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ การดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยได้แผนงานกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกัน 5 กิจกรรม คือ การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในคน การเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ การสำรวจสัตว์พาหะนำโรคพิษสุนัขบ้า การฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ การควบคุมจำนวน จากการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยพบว่าภาคีเครือข่ายมีการบูรณาการความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วม ทั้ง 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ หน่วยงานปศุสัตว์ สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ได้รูปแบบการดำเนินงานที่เรียกว่า รูปแบบ

การดำเนินงานโรคพิษสุนัขบ้าไตรภาคี Rabies Fee Zone การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และถอดบทเรียน พบว่า มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วม การบูรณาการการทำงาน ร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย การประสานงาน และการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง (หทัยกาญจน์ ยางศรี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ได้นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุนัขมากำหนดแนวทางการควบคุมและการป้องกัน

โรคสุนัขบ้า เช่น พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีหน้าที่ต้องนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้า พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดให้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันโรคระบาดสัตว์ทั่วราชอาณาจักร แต่สัตว์จรจัดนั้นไม่มีเจ้าของดูแลรับผิดชอบ ทำให้เมื่อเกิดการระบาด มักจะพบจากสัตว์จรจัดก่อนเป็นสำคัญ แต่ภายหลังจากการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ใน พ.ศ. 2543 ส่งผลให้ภาวะการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยทุเลาลงในระดับหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า องค์การภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน มีมุมมองและความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ชัดเจนในการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า การร่วมมือกับองค์กรหลายภาคส่วนนั้นต้องมีการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ และการกระจายอำนาจ เพื่อประสานนโยบายของภาครัฐให้มีการขับเคลื่อนผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งมีการทำงานตามโครงสร้างหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ หลักการสำคัญ คือ การที่บุคคลหรือหน่วยงานมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ หรือความต้องการของการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้ลดลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ และเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการจากหน่วยงานต่าง ๆ ในภาครัฐ ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง จำนวน 5 คน 2) ตัวแทนของผู้บริหาร จำนวน 5 คน และ 3) ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 36 คน จำนวนทั้งหมด 46 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในด้านผลการวิจัย สรุปได้ว่าด้านสภาพการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ องค์การภาครัฐส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความสับสนในอำนาจหน้าที่ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ การเสียชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่เกิดจากสุนัขจรจัด หรือสุนัขที่มีเจ้าของแต่ไม่มีการกำกับดูแลได้เต็มที่เท่าที่ควร และประชาชนในสังคมส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า โดยเข้าใจว่าโรคดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นในฤดูร้อนและเกิดจากสุนัข

เท่านั้น และแนวทางการปฏิบัติทำให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติไม่สามารถจัดการปัญหาสุนัขบ้าได้ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวม และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่กับสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการ คือ การเร่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ “การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์” การป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ หรือการปล่อยสัตว์รบกวนผู้อื่นมีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่นในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป ความตระหนักและใส่ใจของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ไม่ทอดทิ้ง และควรดูแลพาไปปรับวัคซีนอย่างต่อเนื่อง และส่วนในด้านการอภิปรายผล สรุปได้ว่า การบริหารจัดการการกำจัดสุนัขบ้า ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า และแนวทางการปฏิบัติการจัดการของเจ้าหน้าที่ในการกำจัดสุนัขบ้า ทั้ง 3 ประเด็นไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยได้สรุปจากการบริหารและการจัดการการกำจัดสุนัขบ้าในจังหวัดสมุทรปราการว่า สุนัขและแมว เป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ “ทุกฤดูกาล” ไม่เกี่ยวกับสภาพอากาศ คนส่วนใหญ่คิดว่าอากาศร้อนจะทำให้สุนัขบ้า ซึ่งจริง ๆ แล้วโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบประสาท” ไม่ใช่โรคประสาท หรือโรคทางจิต สำหรับสาเหตุที่พบมากในช่วงฤดูร้อนนั้นมีสาเหตุมาจากอุณหภูมิของสุนัข มักเป็นช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม ระยะเวลาที่สุนัขตัวผู้มักจะ “โซวพาเวอร์” ด้วยการกัดกัน เพื่อแย่งชิงสุนัขตัวเมีย หากตัวใดมีเชื้อโรคอยู่แล้ว ก็จะแพร่เชื้อติดไปยังสุนัขตัวอื่นได้เต็มที่ และการฉีดวัคซีนเพียงเข็มแรกเข็มเดียว ก็ยังมีโอกาสเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ เพราะภูมิคุ้มกันที่ได้รับนั้นไม่สูงเพียงพอ สัตว์ต้องได้รับการกระตุ้นวัคซีนเป็นครั้งที่ 2 (ในขวบปีแรก) และต้องกระตุ้นซ้ำเป็นประจำทุกปี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้มีความทันสมัย โดยเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับออกกฎหมายการครอบครองสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัขและแมว ผู้เลี้ยงต้องมีคุณสมบัติและมีมาตรฐานเพียงพอที่จะดูแลชีวิตคนอื่น และควบคุมจำนวนที่จะเลี้ยง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัยในเรื่องการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในประเด็นการเฝ้าติดตามรูปแบบการฝังชิปสุนัขแมวจรจัดทุกตัว และจัดทำฐานข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบ Open Data เพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่สนใจสามารถเข้าถึงและนำไปบริหารจัดการต่อได้ 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการในระดับจังหวัดและเขตในกรณีที่มีความหนาแน่นของสุนัขแมวจรจัด เพื่อทำหมัน พักฟื้น และส่งต่อไปยัง Hub ดูแลในระยะยาว และออกแบบ Hub หรือศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดที่ได้มาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. (2556). *ข้อมูลของโรคพิษสุนัขบ้า*. กรุงเทพมหานคร: กรมปศุสัตว์.

- เคโกะ อาไก (Keido Akai) และคณะ. (2558). พฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข ในจังหวัดนครปฐมประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 13(1), 182-194.
- ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2561). *รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2558). *การกระจายอำนาจ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พิรุฬห์ ศิริทองคำ. (2560). รูปแบบการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โพสต์ทูเดย์. (2561). "ควบคุมโรค"เผยม.ค.เดือนเดียวพบ "สุนัขบ้า" แล้วกว่า 135 ตัว. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.posttoday.com/social/general/539049>
- มาลี ศิริวัฒนสกุล. (29 สิงหาคม 2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการกำจัดสุนัขบ้า. (วิสิทธิ์ นิตยุตติธรรม, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรภุชฌ์ รักพานิชย์ และเกรียงศักดิ์ เวทีวุฒาจารย์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเจ้าของสุนัขในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 36(2), 51-60.
- ศุภลักษณ์ ปรางนาดี. (2559). สภาพพัฒนาการเมือง: การกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทย. *NIDA Case Research Journal*, 8(1), 2-5.
- สำนักข่าวบีบีซี. (2561). 5 ข้อควรรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าที่กำลังระบาด. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2561 จาก [www.bbc.com ? thai ? thailand-43368026](http://www.bbc.com/thai/thailand-43368026)
- แสงเดือน มูลสม. (2553). *สธ.-ภาคีเครือข่ายสุขภาพหนึ่งเดียว ประชุมวิชาการ-รณรงค์โรคพิษสุนัขบ้า*. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2909705>
- หทัยกาญจน์ ยางศรี. (2560). รูปแบบการดำเนินงานและการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชนเพื่อให้เป็นเขตพื้นที่ปลอดโรค อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*, 12(2), 10-12.
- อัศวิน ขวัญเมือง. (2562). *กทม.เล็งทำบัญชี 'หมา-แมว' ชุมชน 'อัศวิน' สั่ง 50 เขต เร่งตัดวงจรสัตว์จรจัดภายใน 1-2 ปี*. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1308451

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing. (5th ed.)*. New York: harper collins publishing.
- Merton, R.K. (2003). The health care system under French national health insurance: lessons for health reform in the United States. *American Journal of Public Health*, 93(1), 31-37.